

درخواست اعاده دادرسی
(کیفری)
در رویه دادگاهها

گروه پژوهشی

انتشارات چراغ دانش

بناد بین‌المللی حقوقی سنا

«بنیاد بین‌المللی حقوقی سنا» با تیمی متشکل از مؤلفین، مدرسین، وکلا و کارشناسان مجرب با کارگروه‌های تخصصی در حوزه‌های: املاک و اراضی، سرقتی، بیمه‌ای، گمرکی، ثبتی، وصول مطالبات، تنظیم قراردادهای، ارث و امور حسبی، امور خانواده و مسائل کیفری آماده ارائه مشاوره و پاسخگویی به پرسش‌های حقوقی هم‌میهنان محترم می‌باشد.

گروه وکلای سنا: ۰۲۱ ۸۸۱۴۰۶۰۲-۸۸۸۶۵۱۲۰

ارتباط مستقیم با دفتر واحد دعاوی: ۸۸۱۴۰۸۰۸

انتشارات چراغ دانش

«بنیاد بین‌المللی حقوقی سنا» مفتخر است اعلام دارد به‌عنوان مجموعه فنی و متخصص در حوزه حقوقی کشور در جهت توسعه و تعمیق دانش و نظام حقوقی کشور با شروع به کار معاونت تحقیقات و پژوهش‌ها از طریق الحاق «انتشارات چراغ دانش» و تغییر مدیریت این انتشارات توانسته است در مهلت بسیار کوتاه آثار حقوقی ارزشمندی با ویژگی «کاربردی و آموزشی» به جامعه حقوق تقدیم نماید امید است با لطف و عنایات حضرت حق و همراهی و همکاری مستمر و مداوم اساتید، قضات، وکلا کارشناسان و دانش‌پژوهان در حوزه تألیف و انتشار کتب حقوقی، زمینه تعالی و تحقق عهد و راهبرد «بنیاد بین‌المللی حقوقی سنا» فراهم گردد.

تهران، میدان هفت‌تیر، ورودی مدرس، کوچه مازندرانی، پ ۴، ط ۶، واحد ۱۴

تلفن تماس: ۰۲۱ ۸۸۱۴۰۶۰۱-۲

www.cheraghdanesh.com

چراغ دانش، چراغ راه اندیشه‌هاست

فهرست کلی

۱۱.....	مقدمه
۱۳.....	معرفی درخواست اعاده دادرسی کیفری
۲۹.....	مبحث اول: ویژگی‌های اعاده دادرسی
۳۳.....	درخواست اعاده دادرسی در آرای دیوانعالی کشور
۳۵.....	مبحث اول: آرای وحدت رویه دیوانعالی کشور
۴۶.....	مبحث دوم: آرای شعب دیوان عالی کشور
۳۲۳.....	اعاده دادرسی در آرای دادگاه‌ها
۳۲۵.....	مبحث اول: آرای دادگاه‌های بدوی و تجدیدنظر
۳۴۳.....	اعاده دادرسی در نشست‌های قضائی
۳۴۹.....	اعاده دادرسی در نظریه‌های مشورتی
۳۵۲.....	درخواست اعاده دادرسی کیفری در قوانین و مقررات
۳۵۵.....	از قانون آیین دادرسی مدنی
۳۵۹.....	از قانون آیین دادرسی کیفری
۳۶۳.....	منابع و مأخذ

فهرست جزئی

۱۱.....	مقدمه
۱۳.....	معرفی درخواست اعاده دادرسی کیفری
۱۵.....	گفتار اول: مستند قانونی اعاده دادرسی کیفری
۱۸.....	گفتار دوم: جهات اعاده دادرسی
۲۶.....	گفتار سوم: مرجع اعاده دادرسی
۲۷.....	گفتار چهارم: اشخاصی که حق درخواست اعاده دادرسی دارند
۲۹.....	مبحث اول: ویژگی‌های اعاده دادرسی
۲۹.....	گفتار اول: اعاده دادرسی عادی
۳۰.....	گفتار دوم: اعاده دادرسی در مراجع خاص
۳۳.....	درخواست اعاده دادرسی در آرای دیوانعالی کشور
۳۵.....	مبحث اول: آرای وحدت رویه دیوانعالی کشور
۳۵.....	۱. صدور دستور توقف اجرای حکم در اعاده دادرسی
۳۹.....	۲. درخواست اعاده دادرسی محکومان به قصاص نفس کمتر از ۱۸ سال در زمان ارتکاب جرم

- مبحث دوم: آرای شعب دیوان عالی کشور ۴۶
۱. رد دادخواست اعاده دادرسی پس از صدور قرار قبولی آن ۴۶
 ۲. اشخاص دارای استحقاق درخواست اعاده دادرسی ۴۷
 ۳. موارد امکان درخواست اعاده دادرسی در دادسرا ۵۰
 ۴. تجویز اعاده دادرسی به جهت شهادت کذب ۵۵
 ۵. طریقه اثبات اعاده دادرسی ناشی از شهادت کذب ۵۷
 ۶. امکان درخواست اعاده دادرسی به علت شهادت کذب ۵۹
 ۷. عدم اطلاق دلیل جدید به نظریه کارشناسی قابل تحصیل در اثنا رسیدگی ۶۱
 ۸. عدم پذیرش ادعای زوجیت از سوی محکوم به رابطه نامشروع بدون مدرک ۶۳
 ۹. موارد قبول اعاده دادرسی به علت دلیل جدید ۶۴
 ۱۰. درخواست اعاده دادرسی از سوی محکومعلیه جرم فروش مال غیر ۶۶
 ۱۱. پذیرش اعاده دادرسی در صورت وجود دلیل جدید واقعی ۶۷
 ۱۲. تجویز اعاده دادرسی در صورت حکم به حبس دادن ناشی از قسامه ۶۹
 ۱۳. تجویز اعاده دادرسی در صورت تخفیف به کمتر از مجازات قانونی ۷۰
 ۱۴. تجویز اعاده دادرسی در صورت وجود مغایرت در متن کیفرخواست و دادنامه‌های بدوی ۷۲
 ۱۵. تجویز اعاده دادرسی به علت مباشر دانستن معاون جرم ۷۴
 ۱۶. تجویز اعاده دادرسی به علت عدم تفهیم اتهام و عدم اخذ دفاعیات وی ۷۷
 ۱۷. تجویز اعاده دادرسی در صورت حکم به هر دو مجازات اختیاری دادن قاضی ۷۹
 ۱۸. تجویز اعاده دادرسی در صورت اخذ خسارت و دیه از دو محل ۸۱
 ۱۹. عدم امکان طرح اعاده دادرسی از سوی دادیار اجرای احکام ۸۲
 ۲۰. عدم امکان اعاده دادرسی از سوی دادستان ۸۴
 ۲۱. تجویز اعاده دادرسی به علت وجود دلیل جدید ۸۵
 ۲۲. عدم امکان طرح دفاع ماهوی در اعاده دادرسی ۸۷
 ۲۳. تجویز اعاده دادرسی در صورت عدم توجه به شهادت شهود ۸۹
 ۲۴. تجویز اعاده دادرسی در صورت عدم تناسب جرم و مجازات ۹۰
 ۲۵. عدم پذیرش اعاده دادرسی مجدد از یک جهت واحد ۹۸
 ۲۶. تجویز اعاده دادرسی در صورت صدور رأی از سوی قاضی مشمول موارد رد دادرسی ۱۰۰
 ۲۷. تجویز اعاده دادرسی در صورت نقص تحقیقات ۱۰۲
 ۲۸. تجویز اعاده دادرسی در صورت نقص در تحقیقات ۱۰۴
 ۲۹. لزوم علم فروشنده بر عدم مالکیت خود ۱۱۶
 ۳۰. تخفیف مجازات به موجب قانون لاحق ۱۲۰

۳۱. میزان تخفیف مجازات ۱۲۱
۳۲. لزوم اجرای یک مجازات در تعدد مادی ۱۲۴
۳۳. عدم امکان تعیین دو مجازات برای فعل واحد ارتكابی ۱۲۶
۳۴. محدودیت اعمال جایگزین‌های حبس ۱۲۸
۳۵. محدوده حوادث مربوط به رانندگی ۱۳۱
۳۶. دایر کردم مرکز فساد ۱۳۴
۳۷. تنها بودن زن و مرد نامحرم ۱۳۵
۳۸. مجازات معاونت در اختلاس ۱۳۸
۳۹. لزوم عمدۀ بودن موضوع جرم ۱۴۲
۴۰. تجویز اعاده دادرسی در صورت اقرار نزد بازپرس و صدور رأی بر اساس آن ۱۴۳
۴۱. عدم تجویز اعاده دادرسی در صورت عدم استماع اقرار توسط قاضی در صورتی که اقرار تنها ۱۴۵
۴۲. تجویز اعاده دادرسی در صورت اثبات تعزیر با قسم ۱۴۶
۴۳. عدم امکان اعاده دادرسی در صورت ادای سوگند و قسامه توسط زن ۱۴۸
۴۴. تجویز اعاده دادرسی در صورت ارائه اصل مدرک ۱۴۹
۴۵. اعاده دادرسی به علت دلیل جدید صرفاً در صورت کشف دلیل جدید بعد از محکومیت ۱۵۲
۴۶. عدم اطلاق فتوکپی استشهادیه محلی به عنوان دلیل جدید ۱۵۴
۴۷. تجویز اعاده دادرسی در صورت حکم به حبس در قتل غیر عمدی و گذشت ولیدم ۱۵۶
۴۸. اعاده دادرسی نسبت به قرارها ۱۶۵
۴۹. عدم امکان اعاده دادرسی محکومله وثیقہگذار با استناد به اعاده دادرسی محکومعلیه ۱۶۷
۵۰. خروج قانون لاحق اخف از جهات اعاده دادرسی ۱۶۹
۵۱. عدم امکان تجویز اعاده دادرسی در صورت تخفیف به موجب قانون لاحق ۱۷۰
۵۲. تجویز اعاده دادرسی به علت عدم تناسب مجازات ۱۷۲
۵۳. عدم توجه به دادنامه حقوقی ۱۷۳
۵۴. عدم رعایت صلاحیت ذاتی ۱۷۵
۵۵. منع تشدید مجازات در مرحله تجدیدنظر ۱۷۸
۵۶. جزای نقدی در شرکت در انتقال مال غیر ۱۸۰
۵۷. تحصیل گواهی انحصار وراثت خلاف واقع ۱۸۲
۵۸. حمل و نگهداری مشروبات الکلی ۱۸۴
۵۹. انتقال سفته تضمین به ثالث ۱۸۵
۶۰. دفاع در برابر مأمور نیروی انتظامی ۱۸۶
۶۱. عدم تعیین دیه مضاعف به جهت نقص زیبایی در تخلیه چشم ۱۸۸

۶۲. عطف به ماسبق شدن قانون لاحق مخففه ۱۹۰
۶۳. فعالیت غیرمجاز در امور سمعی و بصری ۱۹۱
۶۴. جزای نقدی کلاهبرداری ۱۹۳
۶۵. عدم امکان اعاده دادرسی به دلیل عدم احراز موارد مذکور در ماده ۲۷۲ ق.ا.د.م. ۱۹۴
۶۶. ضرورت عدم تقصیر پزشک ۱۹۷
۶۷. ضرورت ذی‌حقی شاکی ۱۹۹
۶۸. شرکت در نزاع دسته‌جمعی منجر به قتل یا جرح ۲۰۱
۶۹. اماره وعده‌دار بودن چک ۲۰۷
۷۰. پذیرش اعاده دادرسی در صورت اخف بودن مجازات لاحق ۲۰۹
۷۱. اعاده دادرسی و صرفاً ناظر به احکام قطعی دادگاه ۲۱۰
۷۲. احراز خلاف واقع بودن شهادت گواهان ۲۱۳
۷۳. عدم تجویز اعاده دادرسی در صورت معرفی شاهد بعد از اقرار محکوم ۲۱۴
۷۴. دلیل جدید بودن نظریه کارشناس ۲۱۶
۷۵. تجویز اعاده دادرسی با ارائه نظریه کارشناس ۲۱۷
۷۶. عدم تجویز اعاده دادرسی با ارائه صیغهنامه در صورت عدم ادعای صیغه موقت در دادگاه ۲۱۹
۷۷. تجویز اعاده دادرسی در صورت ادعای عقد موقت ۲۲۰
۷۸. عدم اطلاق سند جدید به شهادت‌نامه ۲۲۳
۷۹. تجویز اعاده دادرسی در صورت صدور رأی بدون استدلال موجه ۲۲۵
۸۰. عدم امکان اعاده دادرسی در مورد رفع اشتباه حادث شده در تعیین میزان مجازات ۲۲۷
۸۱. تجویز اعاده دادرسی در صورت مستدل نبودن دادنامه ۲۳۲
۸۲. اعاده دادرسی در صورت اشتباه قاضی به تشدید مجازات به جای تخفیف ۲۳۳
۸۳. عدم امکان اعاده دادرسی و کیل غیر مختار در اعاده دادرسی ۲۳۸
۸۴. عدم امکان اعاده دادرسی از سوی ریاست کل دادگستری استان ۲۳۹
۸۵. عدم صلاحیت اعاده دادرسی واحد اجرای احکام کیفری ۲۴۱
۸۶. حصری بودن جهات اعاده دادرسی ۲۴۱
۸۷. عدم پذیرش دفاعیات ماهوی سابق به‌عنوان جهات اعاده دادرسی ۲۴۳
۸۸. عدم اطلاق مساعدت به علت جانباز بودن محکوم‌علیه به‌عنوان جهت اعاده دادرسی ۲۴۴
۸۹. عدم تناسب جرم و مجازات ۲۴۶
۹۰. گذشت بعد از صدور حکم قطعی ۲۴۸
۹۱. ماهیت اعاده دادرسی ۲۵۱
۹۲. موجبات پذیرش اعاده دادرسی ۲۵۴

۹۳. تشدید مجازات جرم ترک انفاق ۲۵۶
۹۴. اعاده دادرسی به علت اثبات عدم تمکین زوجه در جرم ترک انفاق..... ۲۵۸
۹۵. ضرورت اثبات اولیه مالکیت در مراجع قضائی صالح ۲۶۲
۹۶. لزوم سبق تصرف شاکی و حقوق تصرف متهم برای تحقق تصرف عدوانی..... ۲۶۳
۹۷. تعدد معنوی تکثیر و تولید عکس و سی‌دی‌های مستهجن و وسیله قرار دادن آن برای ۲۶۸
۹۸. عدم اطلاق دیوارکشی با وجود برخی شرایط به تغییر کاربری ۲۷۰
۹۹. زندگی مشترک بدون علقه زوجیت ۲۷۲
۱۰۰. رد مال در شرکت در کلاهبرداری ۲۷۳
۱۰۱. میزان جزای نقدی قاچاق کالا ۲۸۶
۱۰۲. شرایط صدور مسئولیت کیفری ۲۸۷
۱۰۳. عدم شمول قانون منع تصدی بیش از یک شغل بر مشاغل آموزشی ۲۹۸
۱۰۴. عدم اطلاق تردید در گواهی پزشکی قانونی به جهت اعاده دادرسی ۲۹۹
۱۰۵. وظیفه دادگاه بودن ارزیابی دلایل ۳۰۰
۱۰۶. ارائه دلیل جدید مؤثر ۳۰۲
۱۰۷. اطلاق نظریه کارشناسی به‌عنوان دلیل جدید ۳۰۳
۱۰۸. اشتباه قاضی در تعیین مجازات مناسب از جهات اعاده دادرسی ۳۰۵
۱۰۹. تعیین کیفر نامناسب از جهات اعاده دادرسی ۳۰۸
۱۱۰. تجویز اعاده دادرسی در صورت تعیین کیفر نامتناسب ۳۱۰
۱۱۱. تعیین مجازات شدیدتر از قانون از موارد اعاده دادرسی ۳۱۲
۱۱۲. تعیین مجازات نامتناسب از موارد اعاده دادرسی ۳۱۴
۱۱۳. تعیین مجازات نامتناسب از موارد اعاده دادرسی ۳۱۵
۱۱۴. اعتراض نسبت به برائت یا قلت مجازات معین در حکم ۳۱۸
۱۱۵. تعیین مجازات اخف در قانون لاحق نسبت به قانون سابق ۳۱۹
- اعاده دادرسی در آرای دادگاه‌ها..... ۳۲۳
- مبحث اول: آرای دادگاه‌های بدوی و تجدیدنظر ۳۲۵
۱. رد دادخواست اعاده دادرسی پس از قبول آن ۳۲۵
۲. مصادیق انتقال مال غیر ۳۲۶
۳. تجویز اعاده دادرسی در صورت جرم نبودن عمل ارتكابی ۳۲۸
۴. تجویز اعاده دادرسی به علت استناد به دادنامه قطعی ۳۲۹
۵. ترک انفاق ولی صغیر بدون تعیین قیم اتفاقی ۳۳۱
۶. احداث بنای جدید در ملک محصور ۳۳۲

۳۳۳ ارزش اثباتی قسامه	۷
۳۳۵ مهلت اعاده دادرسی در امور کیفری	۸
۳۳۶ تصرف غیرقانونی در اموال دولتی	۹
۳۴۳ اعاده دادرسی در نشست‌های قضائی	۱۰
۳۴۵ ۱. جرم صدور چک بلامحل	۱
۳۴۵ ۲. نحوه محکومیت به جزای نقدی	۲
۳۴۶ ۳. درخواست تخفیف مجازات	۳
۳۴۹ اعاده دادرسی در نظریه‌های مشورتی	۴
۳۵۱ ۱. اعاده دادرسی در مورد حکام دادگاه عالی انتظامی قضات	۱
۳۵۱ ۲. تجویز اعاده دادرسی در صورت اعاده موجر دیه و ازش به حالت سابق	۲
۳۵۲ ۳. حق اعاده دادرسی نسبت به رأی قطعی کمیسیون ماده ۱۰۰ شهرداری	۳
۳۵۳ درخواست اعاده دادرسی کیفری در قوانین و مقررات	۴
۳۵۵ از قانون آیین دادرسی مدنی	۵
۳۵۹ از قانون آیین دادرسی کیفری	۹
۳۶۳ منابع و مأخذ	۳

مقدمه

معمولاً رویه عملی دادگاه‌ها در استنباط از قوانین و مقررات در جهت انطباق با مصادیق واقعی تا حدودی با آنچه در کلاس‌های تئوریک دانشگاه‌ها به دانشجویان حقوق آموزش داده می‌شود متفاوت است البته روند آموزشی و طریق ارائه مطالب در کلاس‌های درسی هم به شکلی است که برای طی مراحل تحصیلی صرف مطالعه و پاسخ به سؤالات به صورت تئوری و بدون تطبیق با مصادیق عملی کفایت می‌کند. به این ترتیب معمولاً چون امکان انجام کار عملی حین تحصیل در دانشگاه برای دانشجویان این رشته وجود ندارد فارغ‌التحصیلان وقتی مشغول به کار می‌شوند با کمبود آگاهی و اطلاعات از رویه قضائی و شیوه استدلال و استنباط عملی دادگاه‌ها مواجه هستند؛ لیکن اهمیت آگاهی از رویه قضائی با اشتغال به کار و فعالیت بر هیچ فارغ‌التحصیل حقوقی پوشیده نیست. بی تردید تنها منبع آموزش عملی و کالت، قضاوت و به‌طور کلی رشته حقوق، قبل از حضور عملی در دادگاه‌ها و جلسات رسیدگی، رویه‌های قضائی می‌باشد؛ به عبارت دیگر، مطالعه تصمیمات، پرسش و پاسخ‌ها و اختلاف‌نظرهای کسانی که هر روز به صورت عملی در حال انطباق قوانین با مصادیق واقعی هستند می‌تواند اطلاعات کاربردی و عملی را در اختیار خوانندگان قرار دهد.

اگرچه فارغ‌التحصیلان حقوق بیش از سایرین به مطالعه رویه قضائی نیازمند هستند؛ اما هیچ قشری از جامعه بزرگ رشته حقوق قضائی بی‌نیاز از مطالعه و تحقیق و تفحص در این حوزه علمی نمی‌باشد؛ زیرا رویه قضائی در واقع محرک رشته حقوق است که دائم در حال تغییر و تحول می‌باشد و غفلت از این حوزه موجب عقب‌ماندگی از علم واقعی حقوق و جامعه حقوقدانان خواهد شد. از این رو ناشران تخصصی این حوزه، هرکدام به طریقی نسبت به جمع‌آوری و انسجام‌بخشی به مطالب و موضوعات راجع به رویه قضائی اقدام می‌کنند که انتشارات چراغ دانش نیز در همین راستا و برای انجام بخشی از وظایف فرهنگی خود در نظر دارد نسبت به تدوین و جمع‌بندی مطالب رویه قضائی به صورت منظم و منحصربه‌فرد با ویژگی‌های مخصوص برای هر دعوا طی یک کتاب جداگانه به صورت کاربردی و با دسترسی آسان به مطالب هر دعوا اقدام نماید لذا در راستای تأمین این هدف، مجموعه‌ای از کتاب‌ها تحت عنوان کلی «دعوی... در رویه دادگاه‌ها» که شامل موارد زیر است تدوین و تألیف خواهد شد:

۱. آراء وحدت رویه؛

۲. آرای اصراری؛

۳. آراء شعب دیوان عالی کشور؛

۴. آراء دادگاه‌های بدوی و تجدیدنظر؛

۵. نشست‌های قضائی؛

۶. نظریه‌های مشورتی؛

۷. قوانین و مقررات مرتبط با موضوع؛

۸. نمونه دادخواست و معرفی دعوا.

در این مجموعه سعی شده است رویه قضائی کشور در خصوص هر دعوا به صورت منسجم و منظم گردآوری شود تا وکلا، حقوقدانان و قضات محترم در مراجعه به رویه قضائی در کمترین زمان به بهترین وجه مطالب مطلوب خود را یافته و استفاده نمایند. با توجه به تعدد بسیار آراء دادگاه‌ها (دادگاه بدوی و تجدیدنظر) در برخی موارد حداکثر سعی بر آن بوده از موارد متفاوت آراء صادره در موضوع نمونه در قسمت رأی آورده شود و همچنین در سایر موارد؛ مثل آراء وحدت رویه، آراء دیوان عالی کشور، موارد مرتبط به موضوع ذکر شده است تا با توجه به اهمیت این آراء مورد استفاده خوانندگان و مراجعه‌کنندگان عزیز قرار گیرد.

مختصر ویژگی‌های کتاب:

۱. تدوین و گردآوری منظم و منسجم تمام مطالب مربوط به دعوا؛

۲. تقسیم‌بندی موضوعی برای هر کدام از مطالب؛

۳. ارائه معرفی دعوا و نمونه دادخواست در اول مجموعه؛

۴. ذکر عنوان برای هر مطلب به صورت خلاصه در فهرست؛

۵. دسترسی سهل و آسان به مطلب دلخواه در کمترین زمان.

«گروه پژوهشی» انتشارات مفتخر خواهد شد از تجربیات، آراء و سایر مطالب حقوقی موجود نزد اساتید، وکلا، حقوقدانان و سایر همکاران در راستای مفیدتر شدن مجموعه در چاپ‌های بعدی استفاده نماید. لذا موجب خرسندی خواهد بود که خوانندگان عزیز از هر صنف ضمن ارسال انتقادات و پیشنهادات خود در مورد هر کدام از موضوعات به صورت (کتبی یا از طریق ایمیل یا تلفنی) ما را در پر بار کردن مجموعه حاضر یاری فرمایند.

مدیر مسئول انتشارات

یک‌هزار و سیصد و نود و شش

فصل اول

معرفی درخواست اعاده
دادرسی کیفری

هرچند که سعی قضات، هنگام رسیدگی این است که بر مبنای قانون و به نحو صحیح، «رای» صادر کنند، لکن از آنجایی که انسان جایز الخطاست، ممکن است قضات نیز در نحوه رسیدگی و صدور رأی دچار اشتباه گردند، به همین دلیل، قانون‌گذار به متضرر از رأی حق شکایت از رأی صادره را داده است. طرق شکایت از احکام دادگاه‌ها، به دو دسته «عادی» و «فوق‌العاده» تقسیم شده است. منظور از طرق عادی؛ راه‌هایی است که جز در برخی از موارد تا قبل از قطعیت رأی، امکان شکایت از رأی را می‌دهد و منظور از طرق فوق‌العاده نیز راه‌هایی است که صرفاً پس از قطعیت رأی امکان شکایت از آن را مقدور می‌سازند.

«اعاده دادرسی» نیز یکی از طرق فوق‌العاده رسیدگی به احکام دادگاه‌ها می‌باشد که در موارد خاصی، اجازه درخواست آن به طرفین رسیدگی داده شده است. اعاده دادرسی با طرق دیگر شکایت از آراء تفاوت‌هایی دارد و بر اجرای حکم نیز مؤثر خواهد بود. جهات درخواست اعاده دادرسی نیز به طور محصور در قانون پیش‌بینی گردیده است. علاوه بر اعاده دادرسی معمولی که در قانون آیین دادرسی کیفری پیش‌بینی شده بود، در قانون آیین دادرسی جدید به تبعیت از ماده ۱۸ قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب، نوع دیگری از اعاده دادرسی را از طریق قوه قضائیه پیش‌بینی نموده که به آن نیز خواهیم پرداخت.

در مورد اعاده دادرسی خاص که به تشخیص رئیس قوه قضائیه، پرونده به شعبه‌ای از شعب تشخیص دیوان عالی کشور فرستاده می‌شود، این ایراد وارد می‌شود که به دیوان که مرجعی است که عموماً رسیدگی شکلی می‌کند و شأن ماهوی ندارد، رسیدگی ماهوی محول گردیده است.

گفتار اول: مستند قانونی اعاده دادرسی کیفری

از اعاده دادرسی در قانون آیین دادرسی کیفری تعریفی به عمل نیامده است و قانون‌گذار صرفاً در ماده ۴۷۴ ق.آ.د.ک موارد درخواست اعاده را بیان نموده است. ابتدا تعریف مختصری از معنای لغوی و اصطلاحی آن بیان و سپس موارد و مرجع درخواست آن را

بررسی خواهیم نمود. اعاده در لغت به معنای بازگرداندن و از سرگرفتن می‌باشد^۱ و در اصطلاح به اعاده محاکمه و رسیدگی به حکم محکومیت قطعی به دلیل وجود اشتباه ماهوی در مبانی حکم صادره می‌گویند. اعاده دادرسی عبارت است از رسیدگی مجدد به دلایل حکم محکومیتی که اعتبار امر مختوم را پیدا می‌کند، ولی به واسطه اشتباهی که به آن نسبت می‌دهند، تقاضای بطلان آن می‌شود.^۲

«اعاده دادرسی» با تجدیدنظرخواهی این تفاوت را دارد که مبنای اعاده دادرسی باید اوضاع و احوال و دلایلی باشد که در موقع رسیدگی قبلی وجود نداشته و یا لاقبل بر قضات مکشوف نبوده است در صورتی که مبنای تجدیدنظرخواهی همان دلایل و قراینی است که در دادگاه بدوی ابراز گردیده، ولی دادگاه بدان‌ها توجه نکرده است. برای اینکه اعتبار امر مختوم محفوظ بماند و دعوی مجددی از نو اقامه نشود و هم برای اجرای عدالت و احراز واقع (و جلوگیری از اجرای حکم اشتباه) قانون‌گذار از راه اعاده دادرسی که یکی از طرق فوق‌العاده شکایت از احکام است متوسل گردیده و مقرر داشته است که در این قبیل موارد تشخیص اینکه آیا اشتباهی وجود دارد یا خیر باید به وسیله قبول یا رد درخواست اعاده دادرسی در دیوان عالی کشور به عمل آید و در صورت قبول درخواست مزبور رسیدگی مجدد برای رفع اشتباه به دادگاهی که در عرض دادگاه صادرکننده حکم قرار گرفته است ارجاع گردد.^۳

اعاده دادرسی در امور کیفری یکی از راه‌های فوق‌العاده شکایت از احکام است؛ بنابراین در صورتی اعاده دادرسی ممکن است که طرق عادی همچون واخواهی و تجدیدنظرخواهی از حکمی وجود نداشته باشد. اعاده دادرسی با توجه به ویژگی‌هایی که دارد (از جمله استثناء بر قاعده امر مختوم و فراغ از دادرسی، عدم قید به مهلت، پذیرفته شدن قبل و بعد از اجرای حکم) آن را از طرق فوق‌العاده دیگر متمایز ساخته است. اعاده دادرسی صرفاً نسبت به احکام قطعی امکان‌پذیر است؛ بنابراین نسبت به قرارها هرچند هم نهایی باشند، درخواست اعاده دادرسی قابلیت استماع و پذیرش ندارد. قطعیت

۱. محمد معین، فرهنگ فارسی، ج ۱، چاپ هشتم، تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۱، ص ۳۰۱.

۲. اسماعیل ساولانی، آیین دادرسی کیفری، ج ۲، چاپ اول، تهران، نشر دادآفرین، ۱۳۹۴، ص ۳۶۵.

۳. محمدعلی هدایتی، آیین دادرسی کیفری، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۳۱، صص ۱۲۲-۱۲۳.